

7. Аширов Д.А. Управление персоналом. – М.: Моск. междунар. ин-т эконометрики, информатики, финансов и права, 2003. – 135 с.

8. Социальный аудит: Учебное пособие / Под общ. редакцией д.э.н, проф. А.А. Шулуца, д.э.н, проф. Ю.Н. Попова. – М.: АТИСО, 2008. – 620 с. – (Сер. “Высшее профессиональное образование”)

9. DeMarco. Tom. Peopleware: productive projects and teams / Tom DeMarco & Timothy Lister. – 2nd ed. p. cm. Includes bibliographical references and index.

УДК 658.15:65.012.12

В. С. МАРЦИН

Львівський інститут банківської справи Університету банківської справи НБУ

ВДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ

При зростанні конкурентної боротьби забезпечити високий рівень управління фінансовими ресурсами можливо при постійному дотриманні стабільності і стійкості ринкового середовища, що сприятиме надходженню інвестицій. Ринок фінансових послуг розглянуто як ринок на якому відбувається обмін фінансовими ресурсами, надання кредитів та мобілізація капіталу. Вказано на проблеми невідповідності потреби з однієї сторони і наявності джерел задоволення – з іншої. Досліджено фінансові інвестиції як складову діяльності суб'єктів господарювання. Акцентовано увагу на проблемах небанківських фінансових структур і функціонуванні фондового ринку.

With the growth of competition to provide high level management of financial resources is possible when the stability in a market environment that will facilitate the flow of financial investment. Financial services market is considered as a market of exchange of financial resources, credit accommodation and capital mobilization. The existing problems of discrepancy between needs on one side and sources on the other are highlighted. It is investigated that the financial investment is an important part of economic entities. The attention is paid to problems of non-bank financial institutions and especially the stock market.

Постановка проблеми. На сучасному етапі фінансовий ринок досягнув такого рівня розвитку, коли раціональне використання його можливостей може у значній мірі сприяти вирішенню ключових економічних проблем. Вітчизняний фінансовий ринок є складний і неоднозначний, оскільки ряд проблем, що перешкоджають і гальмують його розвиток, вимагають пошуку шляхів вдосконалення управління і в першу чергу фінансовими ресурсами [2, с. 2].

Основна проблема українського ринку фінансових послуг полягає у відсутності збалансованості між фінансовими ресурсами для забезпечення інвестиційного попиту з боку реального сектора економіки. Відповідно вирішення цієї проблеми передбачає створення умов, які б дозволили додатково залучати внутрішні фінансові ресурси, зокрема, заощадження населення, та тіньовий капітал до інвестиційної діяльності, а також створити привабливі умови для іноземних інвесторів [3, с. 2].

У сучасних умовах в фінансовому житті підприємств відбуваються найбільш критичні процеси. Рано чи пізно керівники підприємства зіштовхуються з певними проблемами управління. Вони переконуються, що показники і процедури, які використовувалися раніше для планування діяльності підприємства, не дозволяють йому успішно конкурувати через високу собівартість продукції, а поява конкурентів не тільки починає перешкоджати одержанню прибутків, але іноді зводить прибуток до нуля. У зв'язку з цим приходиться розуміння того, що на підприємстві необхідно змінювати систему управління, знижувати витрати, ефективніше управляти фінансовими ресурсами [1, с. 2].

З переходом економіки до ринкових відносин підвищується самостійність підприємств, їх економічна та юридична відповідальність. Різко зростає значення фінансової стійкості суб'єктів господарювання [5, с. 68].

Фінансова стійкість є необхідною умовою стабільної, надійної діяльності підприємства в ринковому економічному середовищі. Порушення фінансової стійкості може спричинити кризову ситуацію, що потребуватиме здійснення антикризових заходів, а в гіршому випадку – ліквідації підприємства. Саме процедура банкрутства свідчить про неефективне використання ресурсів, як фінансових, так і матеріальних та трудових, і необхідність їх суспільного перерозподілу на користь тих суб'єктів господарювання, які зможуть використовувати ці ресурси більш ефективно [6, с. 60]. Виходячи з цього вдосконалення управління фінансовими ресурсами є актуальним і перш за все розроблення рекомендацій щодо підвищення ефективності управління фінансовими ресурсами підприємства [7, с. 79].

Досягнення цієї мети передбачає необхідність вирішення таких завдань:

- дослідити проблеми управління фінансовими ресурсами підприємства;
- провести аналіз та дати оцінку ефективності діяльності підприємства;
- розробити рекомендації щодо вдосконалення управління грошовими активами та грошовими потоками підприємства;
- формування пропозицій щодо підвищення ефективності управління через нові підходи до формування, розподілу та використання фінансових ресурсів підприємства, вдосконалення нормативно-правової бази.

Виклад основного матеріалу. Фінансово-господарська діяльність будь-якого підприємства спрямована на завоювання чи збереження в умовах ринку достойної конкурентної позиції, і передбачає не тільки аналіз і оцінку досягнутих результатів, а й планування майбутньої діяльності зокрема через вдосконалення управління фінансовими ресурсами [8, с. 126]. Успішна реалізація таких планів забезпечує досягнення відповідної конкурентної позиції на ринку та сприяє подальшому економічному зростанню підприємства і досягається вона, в першу чергу, за рахунок належного фінансового планування. Оскільки фінансове планування – це процес розробки системи фінансових планів, воно полягає у визначенні фінансових цілей, встановленні ступеня відповідності цих цілей поточному фінансовому стану підприємства та формулюванні послідовності дій, спрямованих на досягнення поставлених завдань [9, с. 49]. У процесі планування розробляють узагальнюючі фінансові показники кількісного та якісного характеру і визначають найбільш ефективні шляхи їх досягнення де основне місце повинно бути виділене фінансовому забезпеченню.

Процес фінансового планування обов'язково повинен включати такі етапи: аналіз поточного фінансового стану підприємства, прогнозування майбутніх значень планових показників, безпосереднє складання планів та розробка процедури внесення коректив в процес реалізації планів. Запровадження системи фінансового планування на підприємстві передбачає не тільки складання та затвердження фінансових планів, а й контроль за їх виконанням та внесення необхідних змін до них в процесі їх реалізації [10, с. 6].

Ретельний аналіз поточного фінансового стану дає змогу сформулювати реальні фінансові цілі, а прогнозування майбутньої діяльності підприємства – визначити найбільш оптимальні шляхи їх досягнення.

Управління фінансовими ресурсами є досить складним етапом фінансового планування, який потребує від фінансового менеджера високого рівня фахової підготовки у сфері не тільки фінансів, а й вищої математики та програмування, а також розуміння того, що математичні методи – це лише ефективний інструментарій, який не може замінити здатність фінансиста виділяти найважливішу інформацію, правильно її оцінювати та передбачати майбутні зміни на ринку.

Прогнозування завжди пов'язано з невизначеністю і передбачає багатоваріантність, оскільки фінансові плани можуть складатись при різних припущеннях щодо очікуваних змін у діяльності підприємства і кон'юктурі ринку. Достовірні прогнози не можна отримати при неправильних припущеннях, а тому при прогнозуванні діяльності підприємства важливо виділити і врахувати найважливіші серед множини чинників, одні з яких підлягають оцінці й управлінню, а інші мають зовнішній характер і їх не завжди можна точно оцінити [13, с. 29].

При управлінні фінансовими ресурсами важливим є обґрунтований вибір:

- політики фінансування капіталовкладень і специфіка управління довгостроковими фінансовими вкладеннями підприємства протягом планового періоду;
- механізму управління оборотним капіталом, зокрема товарно-матеріальними запасами, дебіторською заборгованістю та грошовими коштами;
- загальної потреби в капіталі, потреба в зовнішньому фінансуванні та відповідна структура капіталу;
- очікування зміни в економічному середовищі та відповідні їм структура доходів, витрат підприємства, а також прогнозна фінансова звітність;
- дивідендної політики;
- облікової політики зокрема методики нарахування амортизації та визначення вартості реалізованих запасів;
- податкової політики підприємства;
- системи управлінського контролю тощо.

На початковому етапі управління важливим є здійснення оцінки основних показників виробничого процесу, які можуть вплинути на фінансовий стан чи фінансові результати діяльності підприємства. На їх основі формують бюджет доходів і витрат, а результати розрахунків, що здійснюються при складанні бюджету, використовують для складання прогнозної фінансової звітності. Тут за основу варто брати:

- норми і нормативи витрат запасів сировини, матеріалів, палива та електроенергії;
- нормативи ефективності виробництва (фондо-, ресурсовіддача, продуктивність праці тощо);
- фінансові норми і нормативи (норми амортизації, нормативи витрат на ремонт основних засобів, на управління виробництвом);
- норми і нормативи витрат праці та заробітної плати тощо.

Важливим є також передбачення ходу виконання планових завдань по конкурентних фінансових показниках на основі їх значень за попередній звітний період. У результаті аналізу даних фінансової звітності та значень показників за попередні періоди визначають так звані базові значення показників, які приймаються за основу при розрахунку планових показників. Після цього здійснюють експертну оцінку динаміки звітних даних з урахуванням очікуваних змін у діяльності підприємства, обчислюють індекси змін планових показників та розраховують їх значення на визначені дати у майбутньому. Такий аналіз відображає взаємозв'язок між найважливішими параметрами та показниками виробничого процесу, дає можливість, враховуючи значну кількість параметрів, побудувати алгоритм досягнення оптимальних значень планових показників, не виходячи за межі реальних значень вихідних параметрів. Використання таких підходів в процесі формування фінансових планів підприємства супроводжується значними фінансовими витратами, оскільки вони потребують залучення висококваліфікованих фахівців у галузі фінансового планування та прогнозування, а також відповідного математичного і програмного забезпечення.

У процесі поточного фінансового планування, як правило, здійснюють також аналіз беззбитковості, який дає змогу спланувати обсяги виробництва та реалізації так, щоб діяльність підприємства у майбутньому не тільки була беззбитковою, а й забезпечувала необхідний рівень прибутку та задовільні темпи економічного зростання. Крім визначення точки беззбитковості може бути здійснено так званий аналіз “витрати–обсяг реалізації–прибуток” для розрахунку обсягу виробництва, необхідного для отримання цільового розміру прибутку [14, с. 29]. Проведення такого аналізу допомагає збільшити гнучкість фінансових планів та знизити ризики, пов'язані з плануванням фінансово-господарської діяльності підприємства в умовах невизначеності.

З метою оцінки очікуваних фінансових результатів і фінансового стану підприємства наприкінці планового періоду за показниками операційного балансу та прогнозної фінансової звітності слід також розраховувати фінансові коефіцієнти: ліквідності, фінансової стійкості, ефективності та рентабельності. Аналіз сукупності цих фінансових коефіцієнтів дає змогу отримати більш точне уявлення про фінансовий стан та фінансові результати, які будуть досягнуті майбутньому [12, с. 7].

Окреме місце в удосконаленні управління фінансовими ресурсами слід виділити аналізу чутливості до структурних змін. Це важливий інструмент поточного фінансового планування, який дає можливість оцінити вплив окремих чинників на результуючі фінансові показники. У ході такого аналізу виявляються показники виробничого процесу, зміни яких спричиняють найвідчутливіший вплив на результуючі фінансові показники і які можна назвати чинниками ризику, оскільки помилки чи недбалий підхід до вибору їх значень можуть призвести до значних похибок при складанні фінансових планів. Знання показників – чинників ризику спонукає авторів плану більш відповідально ставитись до оцінки інтервалів можливих значень та вибору прогнозних значень таких показників.

У цілому, застосування різних важелів управління та залучення кваліфікованих фінансистів до складання поточних фінансових планів забезпечує їх реальність та робить коректним процес внесення змін до планів у процесі їх реалізації.

Вдосконалення управління фінансовими ресурсами спрямоване на середньо- та довгострокову перспективу і орієнтоване на вирішення ключових, визначальних для підприємства фінансових цілей, від досягнення яких залежить його існування в майбутньому. Часто цілі формулюються на якісному рівні або містять дуже загальні кількісні орієнтири, що охоплює сфери його діяльності й окреслює основні етапи досягнення сформульованих у плані цілей.

У процесі управління окреслюється позиція підприємства на ринку, а також формулюються і вирішуються питання, що стосуються різних аспектів і життєдіяльності підприємства, зокрема, визначаються:

- структура виробництва і системи технологічних процесів;
- джерела фінансування й прогнозні фінансові результати;
- фінансові відносини з бюджетом та іншими суб'єктами ринку;
- система контролю за фінансовим станом підприємства.

Для того щоб і процес управління сприяв розвитку підприємства, був життєздатним, він повинен певною мірою задовольняти соціальні потреби всього суспільства або окремих його прошарків [7, с. 80].

Основа удосконалення управління фінансовими ресурсами, становлять прогнозування й моделювання, які ґрунтуються на методах лінійного, нелінійного програмування і економетричних моделях. Використання математичних моделей у процесі фінансового управління передбачає врахування впливу значної кількості зовнішніх та внутрішніх чинників, які необхідно правильно кількісно оцінити. Це означає, що лише за умови кваліфікованого підходу з використанням сукупності методів фінансового аналізу та прогнозування можна сформулювати реальні фінансові плани і забезпечити ефективне управління процесом їх реалізації.

У системі прийняття фінансових рішень щодо забезпечення якісного управління фінансовими ресурсами підприємства та визначення стійкого фінансового стану, важливими складовими елементами є управління грошовими активами.

Метою управління грошовими активами є забезпечення постійної платоспроможності підприємства. Об'єктами фінансового управління виступають грошові кошти (в касі, на банківських рахунках, в дорозі) та їх резерви у формі поточних фінансових інвестицій у грошові інструменти та цінні папери [4, с. 30].

З позиції теорії інвестування грошові кошти являють собою окремий випадок інвестицій у товарно-матеріальні цінності, а тому управління ними повинно здійснюватися на загальних засадах [11, с. 211]:

- підтримка мінімального залишку грошових коштів для безперебійного здійснення поточних розрахунків;
- врахування діапазону сезонних змін залишку грошових коштів;
- створення резерву вільних грошових коштів на випадок можливого розширення обсягів діяльності;
- формування резерву грошових коштів для компенсації непередбачених витрат і можливих втрат у процесі фінансово-господарської діяльності;
- своєчасна трансформація вільних грошових коштів у високоліквідні фінансові інструменти та їх зворотна конвертація для поповнення залишку грошових коштів.

Важливою управлінською задачею є підтримка грошових коштів підприємства на мінімально потрібному рівні. Для цього можуть використовуватися всі можливі джерела поповнення грошових коштів:

1. Надходження виручки від реалізації продукції на умовах негайної оплати.
2. Стягнення дебіторської заборгованості.
3. Продаж резервних грошових активів у формі поточних фінансових інвестицій.

4. Продаж матеріальних і нематеріальних активів підприємства (запасів, основних засобів, об'єктів незавершеного виробництва, патентів, ноу-хау тощо).

5. Отримання банківських кредитів.

6. Залучення інвестицій шляхом випуску акцій, облигацій, додаткових паїв тощо

При чому, перші чотири способи поповнення залишку грошових коштів є більш доцільними, так як не ведуть до збільшення валюти балансу. У цих випадках грошові кошти формуються шляхом реструктуризації активів підприємства. І, навпаки, два останні способи використовуються для підтримки поточної платоспроможності лише у крайніх випадках, так як вони призводять до відволікання залучених ресурсів від цільового використання. Оптимізувати платіжний оборот підприємства можна шляхом коригування потоків платежів, запровадження режиму економії, зменшення потреби у фінансових ресурсах. До основних заходів нормалізації платіжного обороту слід віднести:

– виключення зайвих платежів за сировину, тепло-, водо-, та енергоресурси за рахунок їх більш економного та раціонального використання;

– оптимізацію бази оподаткування прибутку;

– придбання необхідних підприємству основних засобів на правах оренди та лізингу;

– купівлю товарно-матеріальних цінностей на умовах відстрочки платежу;

– пролонгацію кредитів та перенесення строку окремих платежів за домовленістю з постачальниками тощо.

Водночас зменшення платіжного обороту не повинно негативно впливати на фінансово-господарську діяльність та обмежувати її обсяги.

Задача підвищення ефективності використання грошових коштів може бути досягнута шляхом інвестування у високоліквідні фінансові інструменти (грошові і фондові). Водночас, підприємство може перейти до зберігання тимчасово вільних грошових коштів на комбінованих банківських рахунках. Так, наприклад, контокорентний рахунок дає можливість поєднати поточне зберігання грошових коштів підприємства з виплатою депозитного відсотка. Його застосування є досить зручним і дозволяє не тільки забезпечити протинфляційний захист грошових активів, але й підвищити рентабельність їх використання.

Ще одним із шляхів покращення управління фінансовими ресурсами підприємства є оптимізація грошових потоків.

Це можна здійснювати за рахунок:

– подальшого вдосконалення технології фінансових розрахунків для скорочення операційних потреб підприємства у необхідних коштах;

– вдосконалення системи обліку з метою здійснення достовірного ретроспективного аналізу;

– підвищення точності прогнозування грошових потоків;

– використання альтернативних джерел ліквідності;

– підвищення ефективності використання вільних коштів у функціонуванні підприємства.

Враховуючи специфіку і складність проблем, з якими зіштовхуються підприємства України в процесі своєї діяльності, необхідно виділити основні напрямки з оптимізації грошових потоків.

Успішна реалізація визначених напрямків на мікрорівні вимагає проведення відповідних заходів на рівні загальнодержавному. З тих, що сприятимуть оптимізації грошових потоків і, відповідно, активізації підприємства, можуть бути запропоновані наступні:

– зниження податкового тиску та максимальне спрощення процедур податкового адміністрування;

– модернізація та структурна перебудова виробничого потенціалу, зниження його енерго- та матеріаломісткості;

– забезпечення умов для легалізації коштів “тіньових” капіталів;

– створення законодавчого поля для іпотечного кредитування, венчурного фінансування та лізингу;

– дотримання надійності правової захищеності підприємницької діяльності, відмова від постійних змін чинного законодавства;

– зміцнення фондового ринку, вихід України на міжнародні ринки капіталів;

– підтримка виробництва за рахунок стимулювання споживчого попиту населення, розширення частки платоспроможності внутрішнього ринку.

Важливою ланкою управління фінансовими ресурсами підприємства є ефективне управління дебіторською заборгованістю, основна мета якого полягає в мінімізації її розміру та термінів погашення, а також попередження безнадійних боргів. При цьому слід пам'ятати, що політика управління дебіторською заборгованістю є одночасно складовою не лише фінансової, але й маркетингової стратегії підприємства. Адже шляхом пом'якшення умов розрахунків з покупцями продукції можна розширити обсяги її реалізації і тим самим збільшити доходи і прибутки від основної діяльності.

В процесі здійснення різноманітних виробничих та комерційних операцій у підприємства може виникати дебіторська заборгованість за розрахунками з покупцями продукції, персоналом, власниками, бюджетом та позабюджетними фондами. Але, як показує практика, на розрахунки з покупцями за відвантаженою продукцією (виконані роботи і послуги) припадає більше, ніж 80 % загального обсягу дебіторської заборгованості підприємств, що робить її основним об'єктом фінансового управління.

В процесі прийняття рішень щодо надання комерційного кредиту покупцям продукції необхідно зважити всі плюси і мінуси такої тактики та визначити загальний ефект від інвестування коштів у дебіторську заборгованість.

Висновки. Важливе значення в управлінні фінансовими ресурсами має процес розробки системи фінансових планів, який полягає у визначенні фінансових цілей, встановленні рівня відповідності цих цілей поточному фінансовому стану підприємства та формулюванні послідовності дій, спрямованих на досягнення поставленої мети. У процесі планування розробляють узагальнюючі фінансові показники кількісного та якісного характеру і визначають найбільш ефективні шляхи їх досягнення.

Приймаючи рішення щодо фінансування, слід урахувувати переваги та недоліки використання власного та позикового капіталу, внутрішніх та зовнішніх джерел фінансування. Також необхідно дотримуватися таких правил фінансування: золотого правила фінансування; золотого правила балансу; правила вертикальної структури капіталу. З огляду на це доцільним є проведення багатоваріантних розрахунків структури капіталу та оцінки платоспроможності і фінансової стійкості підприємства, ефекту фінансового левериджу, ринкової вартості суб'єкта господарювання.

Проведений аналіз дає можливість зробити такі узагальнення. Якщо у структурі капіталу підприємства переважають довготермінові зобов'язання, у зв'язку з цим його не можна вважати фінансово стабільним та незалежним. В системі прийняття фінансових рішень щодо забезпечення якісного управління фінансовими ресурсами підприємства та забезпечення стійкого фінансового стану важливими складовими елементами є управління грошовими активами.

Важливим завданням є оптимізація грошових потоків, а також пошук резервів прискорення оборотності грошових активів, основними з яких є: скорочення дебіторської заборгованості; прискорення інкасації коштів; скорочення розрахунків готівкою (готівкові розрахунки збільшують залишок коштів у касі і скорочують термін користування власними грошовими активами на період проходження платіжних документів постачальників); зменшення тривалості операційного та фінансового циклів; скорочення питомої ваги тих форм розрахунків з постачальниками, які потребують тимчасового резервування грошових коштів на банківських рахунках (акредитиви, чеки).

Важливою ланкою в удосконаленні управління фінансовими ресурсами підприємства повинно стати ефективне управління дебіторською заборгованістю, в процесі якого слід вирішувати наступні задачі: визначення обсягу інвестицій у дебіторську заборгованість за комерційним і споживчим кредитом; формування принципів та умов кредитної політики стосовно покупців продукції; визначення складу потенційних дебіторів; забезпечення своєчасної інкасації дебіторської заборгованості; прискорення платежів за допомогою сучасних форм рефінансування дебіторської заборгованості.

Пропозиції. В процесі управління слід вирішувати наступні завдання. Першочерговим з них є визначення обсягу інвестицій у дебіторську заборгованість за комерційним і споживчим кредитом. Важливим є формування принципів та умов кредитної політики стосовно покупців продукції.

Окремо слід виділити прискорення платежів за допомогою сучасних форм рефінансування дебіторської заборгованості, забезпечення своєчасної інкасації дебіторської заборгованості, визначення складу потенційних дебіторів.

Обґрунтовуючи доцільність надання відтермінування платежу покупцям продукції, необхідно оцінити, яким чином збільшення інвестицій у дебіторську заборгованість вплине на:

- загальний рівень дебіторської заборгованості підприємства (її питому вагу у сукупних оборотних активах);
- коефіцієнт протермінованої дебіторської заборгованості (її питому вагу у загальній дебіторській заборгованості);
- середній період інкасації та кількість оборотів дебіторської заборгованості;
- розмір додаткових доходів, поточних витрат і прямих фінансових втрат.

До основних заходів нормалізації платіжного обороту слід віднести: виключення зайвих платежів за сировину, тепло-, водо-, та енергоресурси за рахунок їх більш економного та раціонального використання; оптимізацію бази оподаткування прибутку; придбання необхідних підприємству основних засобів на правах оренди та лізингу; купівлю товарно-матеріальних цінностей на умовах відстрочки платежу; пролонгацію кредитів та перенесення строку окремих платежів за домовленістю з постачальниками тощо.

Основними напрямками оптимізації грошових потоків для досліджуваного підприємства можуть бути: подальше вдосконалення технології фінансових розрахунків для скорочення операційних потреб підприємства у необхідних коштах; вдосконалення системи обліку з метою здійснення достовірного ретроспективного аналізу; підвищення точності прогнозування грошових потоків; розвиток використання альтернативних джерел ліквідності; підвищення ефективності використання вільних коштів у функціонуванні підприємства.

Література

1. Про діяльність в Україні внутрішньодержавних і міжнародних платіжних систем. Постанова НБУ № 348 від 25.09.2007 р.
2. Про заходи щодо забезпечення погашення кредитів. Постанова Правління НБУ № 328 від 3.06.2009 р.
3. Про стимулювання кредитування економіки України. Постанова Правління НБУ № 650 від 3.11.2009 р.

4. Департамент платіжних систем НБУ. Транскордонні перекази у першому кварталі 2009 р. // Вісник НБУ. – 2009. – № 9. – С. 29–31.
5. Азаренкова Г.В. Відношення переваг у порівняльній оцінці діяльності банків // Банківська справа. – 2009. – № 5. – С. 65–72.
6. Гавдьо Ю. Фондовий ринок України: проблеми та перспективи // Бизнес и безопасность. – 2008. – №2. – С. 59–61.
7. Дорошенко І.В. Теоретико-методологічні основи концепції розвитку фінансових ринків в умовах глобальної кризи // Фінанси України. – 2009. – № 3. – С. 77–81.
8. Дука А.П. Теорія та практика інвестиційної діяльності інвестування. – К.: КНЕУ, 2009. – 268 с.
9. Міщенко В. Удосконалення управління проблемними активами банків // Фінанси України. – 2009. – №10. – С. 43–54.
10. Папуша А. Госпітальні банки: світовий досвід і можливості для України // Вісник НБУ. – 2009. – №7. – С. 3–8.
11. Пересада А.А., Коваленко Ю.М. Фінансові інвестиції. – К.: КНЕУ, 2007. – 326 с.
12. Слесарук С. Депозитное укрупнение // Финансы и инвестиции. – 2009. – № 9. – С. 6–8.
13. Тенденції розвитку фондового ринку // Цінні папери України. – 2008. – № 43 (535). – С. 28–31.
14. Шкарнова О., Руденко В. Врягуються не всі // Контракти. – № 33–35 від 31.09.2009. – С. 18–23.

УДК 338

И. В. ПЕТЕНКО, А. В. ПЕТЕНКО
Донецкий государственный университет управления

ОЦЕНКА ЭКОЛОГИЧЕСКИ БЕЗОПАСНОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ С УЧЕТОМ СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКИХ ДЕТЕРМИНАНТ

Наведено математичну формалізацію концепції сталого розвитку, що дозволяє порівнювати альтернативні проекти з позицій суспільної ефективності. Розглянуто умови, що забезпечують привабливість довготривалого соціально-екологічного розвитку

The article is devoted to mathematical formalization of conception of stable development, which allows comparing the alternative projects from the position of social effectiveness. It is considered the conditions which provide the attractiveness of long-termed social-ecological development.

Постановка проблеми. В соціальної сфері цілесобразно збільшення інвестицій в науку, образование, здравоохранение, инновационное развитие, создание специальных фондов (но образцу Фонда будущих поколений). В экономическом плане это предполагает использование комплекса механизмов, основанных, прежде всего, на оценке общей ценности природных ресурсов. Такие оценки нужны не только для повышения стоимости ресурсов, но и для выбора корректных управленческих решений. В области права это означает внедрение мер по обеспечению предупреждения и компенсации экологического вреда, при четком разграничении полномочий в области экологического контроля на государственном, региональном и местном уровнях.

Последние исследования по проблеме. Проблемам гармонизации экономического развития и природопользования посвящено много научно-исследовательских работ. Среди авторов С.К. Харичков, В.М. Степанов, О.И. Балацкий, Т.И. Бенг, С.И. Дорогунцов, В.С. Мищенко, Е.В. Хлобыстов и др. Однако теоретические основы оптимизации природоохранной деятельности претерпевают трансформацию в условиях изменения экономических отношений.

Цель статьи – обосновать механизм адекватного учета экологического ущерба здоровью населения в системе гармоничного социально-эколого-экономического развития.

Результаты исследований. Реализация методологических принципов при теоретическом анализе возможностей гармонизации интересов экологически безопасного экономического развития определила следующие приоритетные направления: экологосбалансированная реструктуризация экономики, поддержка инновационного развития; изменение инвестиционной политики в направлении эколого-безопасных приоритетов; создание эколого-непротиворечивых систем налогов, кредитов, субсидий, торговых тарифов и пошлин; четкое определение прав собственности на природные ресурсы; демонополизация; преобразование банковских структур и рынка капитала, что должно способствовать созданию инновационных форм финансирования природоохранной деятельности – экологических банков, экологических фондов, страховых систем; адекватный учет ущерба от загрязнения окружающей среды в экономических показателях, при принятии экономических решений, экономическая оценка ущерба.

Негативные эколого-экономические тренды могут стать важным аргументом для лиц, принимающих решения, для коррекции экономической политики, то есть приоритет экономической политики по использованию природных ресурсов должен быть дополнен приоритетом экологической политики по обеспечению повышения ценности природных ресурсов, включая здоровье среды и здоровье человека. Это позволит не только сохранить природные ресурсы, но и получить больший эффект от их рационального использования.